

Posudek oponenta bakalářské práce:

Marek FAPŠO. *Zahraniční studijní pobyty 1. generace Gollovy školy*, ÚČD FF UK Praha 2010, stran 50.

Úvodem tohoto svého posudku předesílám, že předkládanou práci považuji za *výbornou*. Tuto vstupní poznámku činím především pro to, aby bylo od samého počátku jasné, že mé noticky, výhrady a otázky nejsou důsledkem nízké kvality, nýbrž naopak velmi vysoké úrovně práce Marka Fapša.

Autor si na základě rozboru především korespondence klade za cíl interpretativně proniknout do okolností zahraničních studijních pobytů vybraných osob z Gollovy školy (Pekař, Bidlo, Šimák, Hofman) z 90. let 19. a prvního desetiletí 20. století. Poměrně zajímavým způsobem se snaží jak kupříkladu porozumět motivům volby místa pobytu, tak zrekonstruovat obraz matrice či základních nástrojů vnímání ciziny, resp. zahraniční historiografie očima žáků Gollovy školy. Zároveň vychází z poměrně velmi širokého okruhu literatury a podává i zřetelné vymezení své metody.

Marek Fapšo se přihlašuje k metodám tzv. *Nového historismu* (s. 6-9). Toto metodické vymezení velmi vítám a oceňuji. Přesto bych si k němu dovolil vyslovit několik připomínek. Tyto připomínky však rozhodně nečiním proto, že bych tuto metodiku měl za nelegitimní, nebo že bych se domníval, že autor předkládané práce "novému historismu" nesprávně porozuměl. Chci pouze otevřít některé, v zásadě značně subtilní, metodologické otázky, které mohou mít smysl pro autorovo další studium historie.

(1.) Myslím, že povaha metody "nového historismu" se dobře pozná, poměříme-li ji s jinými směry historických věd. Je totiž možné se zamyslet nad tím, nakolik by jiné školy kupříkladu uznaly způsobilost (pramenného) textu *aktivně* badatelům *něco sdělovat*? Stálo by za to promyslet pozice "nového historismu" kupříkladu v porovnání s Koselleckovou (u nás třeba Zdeňkem Vašíčkem uplatňovanou) tezí o nutnosti "teorie možné historie" a o "vetu pramenů". Podobně jako oni by o "objektivitě" v historických vědách uvažoval také Chartier.

(2.) S tím souvisí i otázka povahy a *původu kontextu* (s. 7). Můžeme skutečně textům porozumět z *socio-kulturního kontextu* (zde je dobré vzít v potaz, že "nový historismus" tento požadavek vznáší coby *literární věda* oproti dosavadnímu literárně vědnímu důrazu na analýzu *formálních rysů vlastního literárního díla*), nebo naopak *kontext vždy konstruujeme*? Marti Fapšo si je tohoto rozdílu ostatně vědom. Pokud však říká, že chce "na základě textových pozůstatků (...) sestavit podobu těchto struktur" (s. 7), tj. vlastně konstruovat kontext studovaných textů, je pak otázkou, zda vlastně metodiku "nového historismu" právě tímto neopouští? Zde by šlo "nový historismus" poměřovat s Derridovým "není nic, než text".

(3.) Jde opravdu propojit úsilí o (re)konstrukci takovýchto kontextualizujících struktur s proklamací, že "vše musíme

nahlížet prizmatem děje a akce" (s. 7, výklad i s. 8)? Je vůbec možné vystoupit z nutnosti vždy (s různým akcentem na ten či onen, rozumí se) propojovat *diachronní* a *synchronní* přístup?

(4.) Autor se zároveň určitým způsobem vymezuje proti snahám "nového historismu" stírat rozdíly mezi literárními a neliterárními texty. V této souvislosti říká, že "je užitečné jistým způsobem hierarchizovat texty" (s. 9). S tím lze v zásadě souhlasit. Poznamenal bych jen, že - po mém soudu - jde spíše o to, abychm byli s to vidět, či teoreticky předpokládat a v metodě více či méně *a priori* konstruovat, *distinkci* mezi různými rovinami, částmi či segmenty socio-kulturní skutečnosti. V návaznosti na to je pak nutné *rozlišovat* různé typy a povahy badatelských otázek, které vůči textům klademe. Texty tak namnoze nejsou o *sobě* literární, resp. neliterární, nýbrž my se volbou metody u značné části textů rozhodujeme, zda je budeme jako literární či jako neliterární číst.

Vedle této mé snahy diskutovat o autorově metodických východiscích bych si dovolil učiněti i některé poznámky k vlastnímu rozboru pramenných materiálů, týkajících se zahraničních pobytů jednotlivých, vybraných osob.

(5.) Nevím, zda není projevem právě nalézání metodické opory v literárně vědním "novém historismu" to, že autor někdy příliš jednoznačně při interpretaci pramenů přikračuje k konstatování aktérských intencí. Osobně bych byl třeba opatrnější a nevolil bych formulace, že Pekař "chtěl" (s. 16-17).

(6.) Za cenné považuji autorovo úsilí na základě referencí ze zahraničních studijních pobytů analyzovat "optiku", kterou příslušníci Gollovy školy vnímali sami sebe (např. s. 35). Charakteristiku těchto "gollovských očí" se posléze pokouší, a soudím, že zdárně, proměnit v charakteristiku gollovské sebeidentifikace (s. 38-39). To je jistě zcela legitimní postup. Autor tím dochází k zajímavým závěrům. Lze se však přesto ptát, zda jím citované pramenné příklady (kupř. přirovnávání zahraničních profesorů k profesorským osobnostem Golla či Rezka) nejsou spíše dány prostými socio-psychologickými okolnostmi? Prostě při psaní dopisů svým učitelům nebylo více společných referenčních bodů. Uznávám však, že i kdyby tomu bylo jen takto, přece se tím implicitně jakési sebeidentifikační mechanismy skupiny kolem Golla, třeba i z aktérského hlediska nezáměrně, uváděly v chod.

Jak již řečeno na samém začátku posudku, všechny tyto poznámky chápu především jako podněty do diskuse. Nikterak jimi nenaznačuji, že by posuzovaná práce nebyla kvalitní studií. Právě opak je pravdou. Předloženou bakalářskou práci Marka Fapša proto *doporučuji k obhájení* a navrhuji její hodnocení jako *výborné*.

Jan Horský

Jan Horský

V Praze 4. června 2010